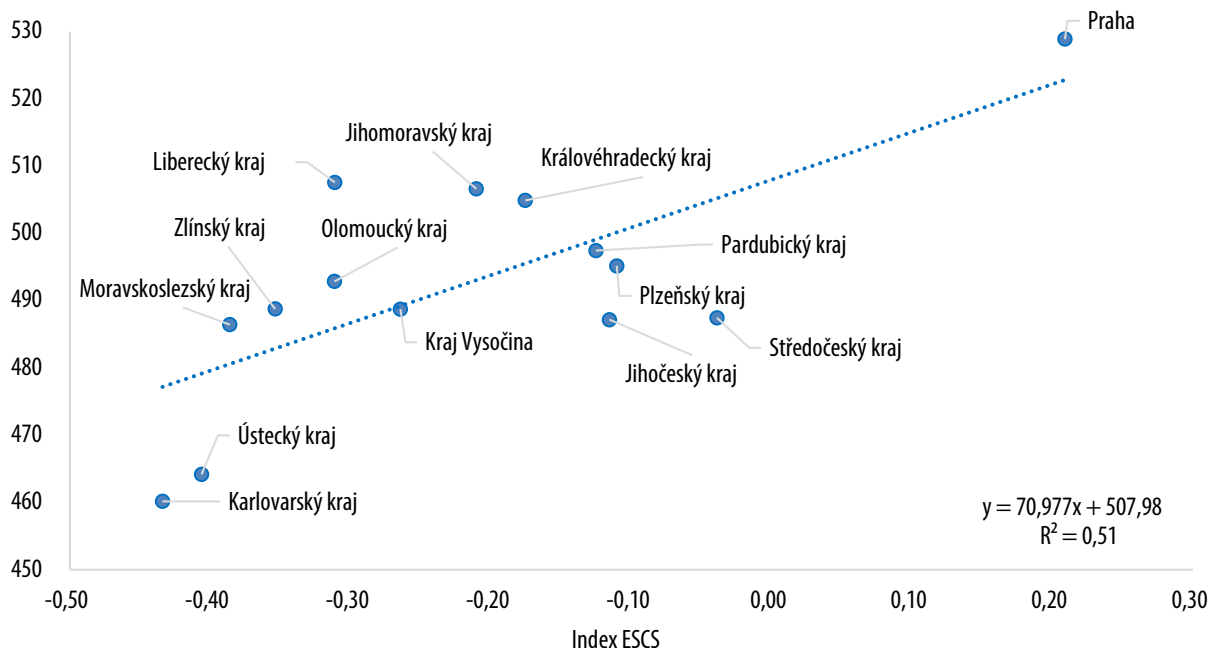

Graf 1

Index ESCS ve vztahu ke skóre v testu přírodovědné gramotnosti

Jako další možný faktor vysvětlující rozdílné výsledky napříč kraji se nabízí koncept tzv. sociálního kapitálu. Ten můžeme pro potřeby této zprávy definovat jako určité vlastnosti společnosti vyznačující se například vyšší mírou občanského zapojování do veřejných záležitostí, častějším členstvím ve spolkových organizacích nebo jiných sdruženích či větší mezilidskou důvěrou. Protože se jedná o abstraktní koncept, bylo pro jeho zachycení nutné stanovit několik indikátorů,¹¹ ze kterých byl index sociálního kapitálu konstruován. Stejně jako v předchozím vztahu u socioekonomického statusu je i v případě sociálního kapitálu předpokládána pozitivní souvislost mezi průměrným testovým skóre žáků daného kraje a vyšší hodnotou indexu. Pozitivní efekt sociálního kapitálu na úspěšnost žáků byl prokázán například ve vybraných amerických školách (Goddard 2003), na školách v Norsku (Huang 2008) nebo Rumunsku (Huang, Damean, Cairns 2015).¹²

Hodnotu sociálního kapitálu jednotlivých krajů znázorňuje následující mapa č. 6. Na mapě lze pozorovat obdobné výsledky jako výše na mapě průměrného SES žáků v krajích.¹³ Plzeňský i Jihočeský kraj nabývají i v případě indexu sociálního kapitálu nejvyšších hodnot. Stejně tak se objevuje trojice krajů s nejnižší hodnotou indexu SES (Ústecký, Karlovarský a Moravskoslezský kraj) i v mapě sociálního kapitálu na nízkých příčkách. Tato zjištění indikují určitou konceptuální i empirickou podobnost mezi SES a sociálním kapitálem.

11 Výsledný index (inspirovan odbornou studií sociologa Tomáše Kosteckého) byl sestaven z následujících proměnných: podíl neziskových organizací na 1 000 obyvatel, podíl členů Českého svazu tělesné výchovy (ČSTV) / České unie sportu (ČUS), podíl členů dobrovolných hasičů, volební účast, důvěra v ústavní instituce (na základě šetření prováděných Centrem pro výzkum veřejného mínění, CVVM), četnost seriózního tisku, podíl dárců krve v krajích.

12 Kromě úspěšnosti žáků ovlivňuje sociální kapitál také nejrůznější faktory, které mohou významným způsobem následně ovlivňovat výsledky žáků v testování. Sociální kapitál ovlivňuje např. vztahy mezi učiteli a žáky, vztahy mezi rodiči a školou a stejně tak je významným prediktorem úspěšnosti žáků v souvislosti s prostředím, z jakého žáci pocházejí (podrobněji o vlivu sociálního kapitálu v těchto oblastech např. Israel, Beaulieu, Hartless 2001; Acar 2011; Croninger, Lee 2001; Kao, Rutherford 2007; Considine, Zappalá 2002).

13 Praha byla v případě této analýzy vyřazena z toho důvodu, že se jedná o natolik specifický kraj, který svými vysokými hodnotami zkruskuje výsledky.